

FAKTAARK

Hvordan vurdere risiko for det ytre miljøet?

Miljøet på Svalbard skal vernes mot forurensning og avfall. Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at dette er lovlig etter svalbardmiljøloven. Et virkemiddel for å hindre forurensning og forsøpling er å vurdere risikoen fra alle aktiviteter i virksomheten. Risikovurderinger er et verktøy for å ha kontroll på virksomheten.

I forskrift om forurensning og avfall på Svalbard er det stilt krav til at virksomheter skal vurdere risiko som en del av sin internkontroll, se § 11-2 andre ledd bokstav e. Denne risikovurderingen skal ha fokus på å forebygge og redusere skade på det ytre miljø fra avfall og forurensning.

Å vurdere risiko betyr at dere skal kartlegge farer og problemer, og vurdere risikoen for miljøskade knyttet til disse. Når dere kjenner til hvilke risikoer som finnes i deres virksomhet, kan dere finne ut av hvilke tiltak som trengs for å redusere risikoen. Det er ledelsen som har ansvaret for å gjennomføre risikovurderinger, men medvirkning fra berørte medarbeidere kan være nødvendig.

Hva er egentlig risiko for det ytre miljøet?

Vi kan definere risiko for det ytre miljøet som den faren som uønskede hendelser har for naturmiljøet. Dette gjelder både for akutte hendelser og tilstander som kan utvikle seg over tid. Det inkluderer også mulig miljøskade som kan skje i framtiden, men som man ikke vet om vil inntreffe.

Risikobegrepet består av to elementer: **sannsynligheten** for at noe uønsket kan skje og **konsekvensene** dersom det skjer. Høyere sannsynlighet og/eller høyere konsekvens fører begge til høyere risiko.

Hva er akseptabel risiko?

All aktivitet innebærer en viss grad av risiko. Det finnes ingen fasit for hva som er akseptabel risiko eller i hvilke tilfeller det er nødvendig å redusere risiko. Før dere gjennomfører en risikovurdering bør dere bestemme hva som er akseptabelt i deres virksomhet. Akseptabel risiko må også legges innenfor de rettslige rammene som er lagt for virksomheten. Både svalbardmiljøloven og forskrift om forurensning og avfall kan gi konkrete føringer for hva som er akseptabelt.

Hvordan gjennomføre en risikovurdering?

Dere må tilpasse risikovurderingen til virksomhetens aktivitet og omfang. Under presenterer vi en enkel metode for å gjennomføre en risikovurdering. Det er enklest å begynne med en tabell der man gradvis fyller inn vurderingene. De enkelte trinnene 1-4 er forklart under tabellen.

Hendelse (hva kan skje?)	Beskriv konsekvens hvis det skjer	Alvorlighetsgraden for konsekvens (1-5)	Hvor sannsynlig er det at det skjer/hvor ofte skjer det (1-5)	Risiko (alvorlighetsgrad x sannsynlighet)
1		3	2	4

Trinn 1: Hva kan skje?

- Start gjerne med et helt åpent spørsmål; Hva kan skje?
- For eksempel kan erfaringer, uhellsrapporter, hendelser i egen virksomhet, tall fra den aktuelle bransjen og forsikrings-selskaper gi viktige innspill.
- Eksempler på hendelser kan være «søl av kjemikalier/oljer renner ut via sluk», «brudd på hydraulikkslange», «bortblåsing av plast/isopor fra byggeplass», «feilsortering av avfall: Farlig avfall havner i restavfall», «utslipp av diesel fra tankanlegg på grunn av overfylling» m.m.

Trinn 2: Hvor sannsynlig er det?

- Det kan være mange årsaker til at en uønsket hendelse inntreffer, for eksempel manglende vedlikehold, teknisk svikt, for dårlig opplæring mv. I mange tilfeller er det ikke én enkeltstående årsak, men en rekke av forhold som til sammen fører til en uønsket hendelse.
- Erfaringer fra egen virksomhet eller bransjen kan gi indikasjoner på graden av sannsynlighet for at noe inntreffer.
- Ta for dere de mest aktuelle hendelsene og forsøk å vurdere sannsynligheten for at det kan skje. Grader hver hendelse utfra hvor sannsynlig det er at den inntreffer. Bruk en skala, f.eks. 1=svært sjelden, 2=sjelden, 3=noen ganger, 4=ofte, 5=svært ofte. Definer et nivå for skalaen som passer din virksomhet.

Trinn 3: Hvilke følger kan hendelsen gi?

- En hendelse kan ha én eller flere ulike konsekvenser, både på menneskelig helse, sikkerhet og ytre miljø. I denne rundten fokuserer vi kun på ytre miljø.
- Dere bør forsøke å se litt forbi den umiddelbare konsekvensen av en uønsket hendelse – hendelsen kan utløse en dominoeffekt av konsekvenser.
- Eksempler kan være: «utslipp til sjøen», «forsøpling av tundraen», «forurensning når avfallet behandles videre» mm.
- Dere må også bestemme alvorlighetsgraden for hver konsekvens. Igjen bør dere bruke en skala, f.eks. 1=ubetydelig, 2=mindre alvorlig, 3=betydelig, 4=alvorlig, 5=svært alvorlig. Definer et nivå for skalaen som passer din virksomhet.

Trinn 4: Vurdering av risiko

- Når dere har laget dere en liste med hendelser, sannsynlighet og konsekvens, kan dere beregne risiko. Risiko beregnes ved å gange sannsynlighet med konsekvens. Dette resultatet kan dere føre inn i et risikodiagram, slik blir det tydelig hvor dere har høyest risiko.
- Fargekoding kan være en effektiv måte å skille risikoer fra hverandre.

Sannsynlighet	Risikodiagram				
svært ofte					
ofte					
noen ganger					
sjelden					
svært sjelden					
Konsekvens	ubetydelig	mindre alvorlig	betydelig	alvorlig	svært alvorlig

Fra risikovurdering til handlingsplan

Når dere har vurdert risikoen for alle hendelser, skal dere jobbe videre med de hendelsene som har høyest risiko. Til dette skal dere lage en forpliktende handlingsplan. I planen må dere spesifisere og prioritere konkrete risikoreducerende tiltak. Det skal utpekes en ansvarlig person for tiltakene, settes tidsfrister og avsettes nødvendige midler. Oppfølgingen av handlingsplanen må dokumenteres.

Som hovedregel anbefaler vi å først se på tiltak som kan redusere sannsynligheten, og deretter tiltak som kan redusere konsekvensen. Det er oftest rimeligere å forebygge enn å reparere.

Tiltakene kan være alt fra tekniske forbedringer, opplæring og øvelser, nye prosedyrer mv.

Prioritet	Hendelse	Tiltak	Tidsfrist	Ansvar	Dato/sig. gjennomført

Oppfølging

For å opprettholde oppmerksomheten på arbeidet med å redusere risiko er det viktig at ledelsen følger opp og jevnlig etter-spør status og resultater. Husk at dere må oppdatere risikovurderingen med passende mellomrom og når dere gjennomfører endringer som påvirker risikoforhold. Arbeidet med å kartlegge og redusere risiko skal være en del av den systematiske internkontrollen.